DE EERSTE STAP TOT VERKRIJGING VAN NEDERLANDS...

Adriaan van Eck

DE EERSTE STAP

TOT VERKRIJGING VAN

NEDERLANDS ONAFHANKELIJKHEID,

Feestelijk herdacht

TE

HOORN

den 10 APRIL 1872.

TOESPRAAK

gehouden namens de Feest-Commissie

DOOR

A. VAN ECK.

HOORN,
P. J. PERSIJN,
1872.

DE EERSTE STAP

TOT VERKRIJGING VAN

NEDERLANDS ONAFHANKELIJKHEID,

Feestelijk herdacht

TE

HOORN

den 10 APRIL 1872.

TOESPRAAK

gehouden namens de Feest-Commissie

DOOR

A. VAN ECK.

HOORN,
P. J. PERSIJN
1872.

MUZIEK.

WIEN NEERLANDS BLOED.

(*Stafmuziek van het 3e Regiment Huzaren.*)

Nederlanders, geliefde Landgenooten!

De nog wegstervende tonen der muziek herinnerden ons *wat* wij zijn, zij wezen er tevens reeds op, *waartoe* wij hier zijn.

De feestcommissie verlangde eene toespraak en droeg mij die op; ik aanvaardde die taak met even veel welgevallen, als ik in 't jaar 1863, op mijne vorige woonplaats, het vijftigjarig feest van ons hersteld volksbestaan herdacht.

Verwacht geene feestrede. Wilde ik als feestredenaar in uw midden optreden, lichtelijk zou mijn woord eene onwaardige echo worden van het vele goede en voortreffelijke, in de laatste dagen op zoo menige plaats in ons vaderland, ook hier, voorgedragen. Verwacht nog minder een onderzoek naar een of ander betwist historisch feit; immers hier ter plaatse zou dat voorzeker minder gepast wezen. Niets anders wil ik, dan uit het volle gemoed een vaderlandsch woord spreken tot u allen, die met mij het vaderland bemint.

Door de ijzeren wet der noodzakelijkheid gedwongen,

heeft de *Vereeniging voor Volksvermaken*, van wie dit herinneringsfeest uitgaat, de viering tot dezen dag moeten uitstellen.

Nog langer te wachten, en het feest te vieren eerst op den 18^den van Zomermaand, den dag waarop het feit der verlossing onzer gemeente uit het Spaansche juk [illegible], werd door de meesten niet oorbaar geacht.

Hoorn was, 't zij gezegd tot eer uwer voorzaten, eene der eerste steden, welke het Spaansche juk afschudden en de zijde van den Prins VAN ORANJE kozen.

De eerste rang, — al is de overgang van onderscheidene plaatsen, welke bij het nemen van haar besluit geheel steunden op eigen kracht, waarlijk niet minder eervol, — de eerste rang komt toe aan den Briel, overgegaan op 1 April 1572, van welke gebeurtenis wij thans de herinnering willen vieren.

't Wapenfeit op zich zelf is noch in beraming noch in volvoering als buitengewoon en groot aantemerken, maar 't was zegenrijk, èn onmiddellijk, door de schorsing der wreede bevelen van den Spaanschen landvoogd, èn meer nog in de gevolgen, daar het de korrel was, waaruit voor ons, zij het dan ook in veel later tijden, de *ware vrijheid* ontkiemde en wies. 't Was de eerste stap, niets anders; zware offers moesten nog gebracht, eindeloos veel bloed gestort worden, eer onze vrijheid en onafhankelijkheid in 't jaar 1648 bij het traktaat van Munster werd erkend. Getuige voor die offers, voor dat vergoten bloed, onder meer, de grond waarop wij staan, een historische bodem, die in 't begin van Wijnmaand van 1573 dreunde van het gebulder van het geschut, bij den vreeselijken zeeslag, met Bossu, in 't gezicht dezer stad, geleverd en welks gunstige afloop voor een groot deel aan de dappere West-Friezen te danken is.

Maar vestigen wij even de aandacht op den toestand hier te lande voor ruim 3 eeuwen, welke oorzaak en aanleiding gaf tot den opstand tegen Spanje.

De vader van den laatsten heer dezer landen, Karel V, was een man van overtuiging, bij en met onze voorzaten opgevoed. Hij sprak hunne taal, was hunne zeden en gewoonten toegedaan en wilde het geluk van het volk bevorderen, zij het dan ook, dat hij vreemdsoortige middelen bezigde, om dat doel te bereiken. Brenge men zijn persoon en karakter niet voor den rechterstoel van den tegenwoordigen tijd! Dat zou zeer onbillijk zijn: men moet ieder beoordeelen naar de begrippen, welke heerschten in den tijd, toen hij leefde.

Over zijn zoon en opvolger op den troon van Spanje en in het gebied dezer landen, over Filips II, oordeelt de geschiedenis veel minder gunstig. Zijne godsdienstige overtuiging was als die van zijn' vader, doch hij was veel meer fanatiek. In de laatste jaren hebben de geschiedschrijvers vele feiten aan het licht gebracht, die getuigen voor zijne verregaande geveinsdheid, welke nu wel even onomstootelijk bewezen is, als zijne verregaande ondankbaarheid jegens trouwe dienaars reeds dadelijk aan zijne tijdgenooten gebleken was. Norsch van karakter, moeielijk te naderen, niet bekend met de taal en de zeden van het volk, waar hij zelfs minachting voor toonde, was hij een sterk sprekend contrast met zijn' vader. In Spanje opgevoed, wilde hij hier niet verblijven; of, als hij zich hier vertoonde, was hij omringd van vreemdelingen, aan welke hij zijn vertrouwen schonk. Kon het wel anders, of dit een en ander moest de aanzienlijken evenzeer als het volk verbitteren? Was het te verwonderen, dat de natie, reeds uitgemergeld door de langdurige oorlogen van Keizer Karel, die over het

algemeen geliefd was, zich niet geneigd betoonde, om de zware lasten op te brengen, die van haar werden gevorderd door FILIPS, die bovendien de ook door hem bezworen privilegiën met voeten trad. Had de vader gestraft met het doel om te verbeteren, de zoon deed het uit geneigdheid om te straffen.

Geen wonder, dat dit een en ander groote en algemeene ontevredenheid opwekte: en dat niet alleen bij de voorstanders der nieuwe leer, maar bij Roomsch en Onroomsch, die toch samen behoorden tot hetzelfde vrijheidlievende Nederlandsche volk. Eerst in lateren tijd, toen de spanning tot opstand, de opstand tot omwenteling was geklommen; eerst later, toen de verdrukten, door eene groote hartstochtelijkheid gedreven, zich mede aan gruwelen schuldig gemaakt en de belijders der oude leer mishandeld hadden, — heeft het grootere deel van deze, bevreesd voor eene vernietiging hier te lande der in hun oog alleen ware leer, zich met den Vorst verzoend, welke grieven het dan ook overigens tegen hem had.

Die uitspattingen der bewegingspartij, zij zijn wel eenigermate *verklaarbaar*, *nooit te wettigen;* zonder haar zouden Noord en Zuid niet gescheiden zijn, had men in weinige jaren de onafhankelijkheid van Spanje kunnen verkrijgen, zouden zeer zeker van stonden aan veel minder onverdraagzaamheid in beide deelen, Noord en Zuid, betoond zijn en zij waarschijnlijk op dit oogenblik een schoon vereenigd rijk vormen, dat dan zeker thans machtig genoeg zoude geweest zijn, om onder de grootere mogendheden van Europa mede te worden geteld.

De mislukte proef, 2½ eeuw later genomen, nadat België al dien tijd een zelfstandig bestaan gemist had, bewijst niets tegen de gegrondheid mijner gissing. Arm-

zalige diplomaten der 19e eeuw, die meenden, dat men over volkeren gelijk over speelgoed kan beschikken!

Het is voor mijn tegenwoordig doel onnoodig, meer dan enkele grepen in de geschiedenis te doen. Ook is het, naar mijne bescheidene meening, anders dan bij volstrekte noodzakelijkheid, te eenenmale ongeoorloofd, de gruwelen der 16e eeuw op te halen: ik meen mijn plicht te doen, met op deze plaats daarvan te zwijgen. Er zal dan ook wel niemand onder mijn gehoor zijn, die den afloop niet kent.

Nederland heeft zijn onafhankelijk volksbestaan te danken, naast God, aan eigen krachtsinspanning en aan het huis van Oranje.

Bij alle gepaste hulde aan Maurits en Frederik Hendrik, moeten wij erkennen, dat deze slechts voltooid hebben, wat de vader zoo waardiglijk had aangevangen, en moet Willem I ongetwijfeld genoemd worden: de grondlegger der Nederlandsche vrijheid, de vader des vaderlands.

Woorden, althans zeker mijne woorden, zijn te zwak om uittedrukken, welke gevoelens ons, ja het verste nageslacht, jegens hem behooren te bezielen. Bij zijne zonen en verdere opvolgers, moge eene, als zij binnen de perken blijft, allezins geoorloofde ambitie mede tot plichtsbetrachting hebben aangevuurd; de edele Willem waagde veel, waagde alles aan eene bijna wanhopige zaak; verlicht en verdraagzaam, zoo als er in dien tijd al zeer weinigen waren, is hij voorwaar de man niet geweest, wien men de afscheiding van Noord en Zuid heeft te wijten, evenmin als de mindere verdraagzaamheid, in het noorden jegens de belijders der oude leer, hier en daar zelfs met schending van aangegane verbindtenissen, aan den dag gelegd. Staatkundige redenen

mochten eenigen tijd behoedzaamheid hebben ingeboezemd, het is dubbel af te keuren in hen, die voor vrijheid van godsdienst het zwaard hebben opgevat, zoo zij dezelfde vrijheid een oogenblik langer aan anderen onthouden, dan voor eigen zekerheid onvermijdelijk is.

En dit is helaas maar al te veel en al te lang geschied! Op de tyrannie van Rome volgde die van Dordt, en 't was waarlijk niet aan die vaderen te danken, dat hunne inquisitie wat zachter was. Zelfs met de burgerlijke vrijheid was het treurig gesteld. Uit velen slechts één voorbeeld: naar 't oude landrecht van Drenthe was het aan Roomschgezinden ongeoorloofd, in dat landschap te vernachten. Te Helmond is de wekelijksche markt *opzettelijk* op Zaterdag gesteld, om de Israelieten te weren.

Doch vallen wij onzen voorvaderen der 16e eeuw niet te hard! Ook in onzen tijd, zelfs onder de vigeerende grondwet, worden voorbeelden van onverdraagzaamheid opgemerkt, onzen landaard en ons verleden onwaardig. Men denke aan de vervolging der Afgescheidenen in de eerste helft dezer eeuw. Leeren wij daaruit, dat zulke onstaatkundige en den mensch diep onteerende handelingen altijd op den duur nadeeliger zijn voor den verdrukker dan voor den verdrukte!

April doet, zegt men, wat hij wil.

Nu 19 jaren geleden hadden wij mede hier te lande een *Aprilbeweging*, onwaardig in strekking, bedoeling en middelen! Wij zullen niet ontkennen, dat er aanleiding en oorzaak genoeg gegeven was om den hartstocht en de onverdraagzaamheid optewekken der Protestanten, die gewond waren geworden in hunne dierbaarste herinneringen, maar meenen dat dit nog geen recht geeft, de bestaande wet van volkomen vrijheid ten deze en onthouding door den Staat van alle inmenging in kerke-

lijke zaken ter zijde te stellen. Het goede volk intusschen werd door staatkundige raddraaiers opgehitst om, geheel in strijd met letter en geest beide der grondwet, een groot deel der natie te beletten, hun kerkgenootschap te organiseeren, zoo als zij wenschten; 't *konde* niet worden belet, en 't *werd* dan ook niet belet, maar 't groote publiek was het slachtoffer, dat de kosten van het proces betaalde, en het voordeel kwam alleen ten goede aan die politieke intriganten, die eene welgelukte speculatie hadden gedaan op de onverdraagzaamheid van het volk.

Niet lang daarna moest een traktaat van ruiling van grondgebied in de koloniën met Portugal worden bekrachtigd. Eene Nederlandsche regeering had de bepaling durven voorstellen, dat in het afgestane deel *alleen* de R. C. eeredienst zou worden toegelaten. Het deed er niets toe, dat destijds daar ter plaatse geene anderen dan R. C. woonden, — met de inwendige huishouding van een anderen Staat hadden wij ons natuurlijk niet te bemoeien, — maar het paste ons niet die onverdraagzaamheid te huldigen en te bekrachtigen. Er was toen intusschen voor staatkundige intriganten geen ministeriëele portefeuille te veroveren, althans de Aprilbewegers hielden zich stil: en toch Goddank werd het traktaat verworpen!

Hoe steekt Uw voorbeeld, edele Willem der 16e eeuw! daarbij gunstig af; waar onverdraagzaam werd gehandeld, het was geheel en al buiten Uwen wil. Van U mogen wij zeggen, dat gij eene verdraagzaamheid en gematigdheid aan den dag legdet, ongehoord in uwen tijd, navolgenswaardig voor alle tijden. Na een leven vol opofferingen en gevaren, die gij getrotseerd hebt, zonder ooit eigene eer, aanzien of voordeel te zoeken, ontbrak, om U voor altijd de lieveling van het Nederlandsche volk te maken, U nog alleen de martelaarskroon, — en zij is Uw deel geworden!

MUZIEK.

Wilhelmus van Nassauwen.

Het staat vast, naar mij dunkt, dat de inneming van den Briel — ja dat de veel later, als de kroon op het werk, gevolgde erkenning van onze onafhankelijkheid door Spanje, ons nog geenszins de ware vrijheid schonk. Hoe zou dat ook mogelijk geweest zijn, daar het bezit en genot der ware vrijheid afhankelijk is van voorwaarden en eischen, waaraan waarlijk niet op eens kan worden voldaan?

Aan de ontwikkeling, de welvaart van het volk liet men zich in vorige tijden al zeer weinig gelegen liggen. Het zoogenaamde volk was eene ruwe massa, alleen bestemd, helaas veelal ook alleen geschikt, om in tijden van vrede te worden dienstbaar gemaakt ten voordeele der meer bevoorrechten, en om, als de oorlogsfakkel woedde, zooals al te dikwijls het geval was, zijn bloed te vergieten voor de vorsten. Daar de geschiedschrijvers van die tijden geen oor en hart hadden anders dan voor vorsten en hunne omgeving en voor geleverde veldslagen, is het in dien zin waar: »gelukkig het volk dat geene »geschiedenis heeft": want dat is een bewijs, dat het bloed van zulk een volk weinig is geplengd geworden. 't Eigenbelang noopte in de oude republiek die gedragslijn te blijven volgen en het zoogenaamde volk *dom* te houden, ten einde het te beter in *eigen belang* te kunnen gebruiken. Aan overwonnen landstreken, schoon zij, even goed als wat zich vroeger aangesloten had, tot Nederland behoorden en hare bevolking vaderlands gezind was, werd alle invloed op den algemeenen gang van zaken ontzegd. Wilt gij een voorbeeld van de gezindheid in nog later tijd? Na 't herwinnen van de plaatsen, in 1672 door

Lodewijk XIV veroverd, is er ernstig aan gedacht geworden, die plaatsen op gelijke wijze te behandelen. 't Waren Willem III, roemrijker gedachtenis, en Zeeland, die zich met klem en met vrucht tegen dat gruwelijk onrecht verzet hebben.

Familie-regeering, ja het verdeelen van den buit onder eene bovendrijvende partij, verhoogde het pijnlijke van den druk.

Alles *ten koste van*, niets *voor*, *vooral* niets *door* het volk, dat scheen de leus onder de oude republiek. Met dankbaarheid jegens onze dynastie zij het opgemerkt, dat de Prinsen van Oranje meestal de volkspartij steunden. Hun onsterfelijke voorvader had dan ook de leer verkondigd, — revolutionnair, als gij wilt, naar de begrippen van den tijd waarin hij leefde, — de leer: dat ieder Vorst, elke regeering er is in 't belang van 't volk en niet omgekeerd, eene leer, welke, nu niet langer revolutionnair, in de staatswetten van onzen tijd doorstraalt.

Maar al waren er velen, van lieverlede meer en meer, die den toenmaligen gang van zaken afkeurden, 't was onmogelijk den vasten muur te verbreken zonder een grooten schok in de wereldgebeurtenissen. Die schok werd op 't laatst der vorige eeuw te weeg gebracht door de Fransche Revolutie: en ons staatsgebouw, sinds lang vermolmd, zonk toen plotseling in een.

Zeker, wij zouden toen niet op eens geschikt geweest zijn voor een krachtig en vernieuwd volksbestaan. De twisten en veeten waren te fel, de wonden elkander geslagen, te versch en te pijnlijk. Inderdaad, de jaren van nieuwen druk, ja van inlijving in een vreemd rijk, al dat gezamenlijk lijden was noodig om de onderscheidene partijen met elkander te verzoenen. 't Was bij de herwinning van ons onafhankelijk volksbestaan

niet twijfelachtig, zoo men het éénhoofdig gezag begeerde, aan welk huis dat moest worden opgedragen: en WILLEM I aanvaardde, eerst onder den titel van Souverein Vorst, later onder dien van Koning der Nederlanden, het bestuur van ons land, onder den waarborg eener grondwet, reeds eenige jaren te voren door den grooten GIJSBERT KAREL VAN HOGENDORP beraamd en ontworpen.

Groot zijn de zegeningen van onzen tijd: een uitnemend onderwijs; de opheffing van standen en gelijkstelling van alle burgers voor de wet; de benoembaarheid der burgers, zonder onderscheid van gezindte, tot alle ambten en bedieningen; de geest van openbaarheid, die eenen weldadigen invloed oefent op alles, ook op het rechtswezen; de vrijheid om zijne denkbeelden door de drukpers openbaar te maken zonder voorafgaand verlof, alleen zooals 't behoort met verantwoordelijkheid jegens de maatschappij; de onschendbaarheid van den Vorst, bij verantwoordelijkheid der Ministers; het toezicht over en de bekrachtiging van voorgedragen ontwerpen door eene ten deele rechtstreeks gekozen vertegenwoordiging; betere en meer versnelde middelen van vervoer, — helaas echter nog niet voor ons geheele land, — die mede, in tegenstelling met den toestand van vervlogen dagen, krachtig werken op de algemeene gelijkheid.

Overeenstemming tusschen Volk en Vorst! 't Is een voorrecht niet gering te schatten, dat wij hier geen opgedrongen Vorstenhuis hebben, of een dat zich met het zwaard in de vuist meester gemaakt heeft van ons erf, maar een, dat — het zwaard in de vuist — met ons gestreden, met ons geleden heeft. Oranje en Nederland zijn met- en door elkander geworden wat zij zijn!

't Is, bij de onvolmaaktheid, welke in dit ondermaansche in alles is op te merken, natuurlijk, dat ook onze wet-

geving daaraan mank gaat en de wet nog niet altijd eerlijk en getrouw wordt toegepast. Waar niet allen kunnen geroepen worden tot medewerking in de vaststelling der wet, behooren te meer de wetten in 't belang te zijn derzulken, welke men in hare samenstelling niet kent: en als nu ware volksvrienden in hunne bedoelingen verdacht gemaakt of meeningen omtrent bevoorrechting worden geuit, die niet meer in onzen tijd passen, bejegene men dat een en ander met die verachting, welke dat verdient.

Maar make het zoogenaamde volk zijnen voorstanders de taak gemakkelijk door zijne liefde voor orde, door zijn' eerbied voor de wet en de gestelde machten!

Waant niet, dat ik zou wenschen dat allen *eenstemmig* dachten. Strijd van meeningen is er noodig voor de ontwikkeling èn van den individu èn van de maatschappij.

Wij zeggen het zelfs Groen van Prinsterer na: »Partijen zijn in den constitutioneelen staat zoo noodig »als de bloedsomloop in 't menschelijk lichaam." Men zorge alleen, dat zij niet ontaarden in partijschappen, die 't vaderland kunnen brengen aan den rand van- ja kunnen storten in- den afgrond.

Kerkelijke twisten vooral kunnen daartoe leiden. Naar de vruchten, welke zij afwerpen, te oordeelen, zijn zij alles behalve goddelijk; maar ach, men verwart helaas zoo dikwijls kerkleer met waren godsdienst, boven geloofsverdeeldheid verheven.

Men wil een *nationaal* feest. Aan dat woord moet eene beteekenis worden gehecht, waar ieder zich mee kan vereenigen. De quaestie is vergiftigd, en *van meer dan eene zijde*.

Gij Protestant, wees dankbaar voor de verkregen gewetensvrijheid, doch blijke uwe dankbaarheid vooral

in uw eigen gemoed, in uw gezin, in uw bedehuis!

Vooral vorder niet van den Katholiek, dat hij een juichtoon aanheffe ter eere van de hervorming, welker zege hem de uitoefening van zijn' eeredienst een tijdlang belette, later daarin belemmerde en tot de staatsregeling van 1798 hem, even als ieder die niet tot de staatskerk behoorde, *als burger onmondig* verklaarde.

Herdenken wij als *volk* de inneming van den Briel, als den eersten stap tot de verkrijging van die staatkundige en burgerlijke vrijheid, waarin wij ons thans mogen verheugen, dan kunnen alle Nederlanders, Christenen en niet Christenen, Protestanten en Katholieken, Modernen en Orthodoxen, Liberalen en Conservatieven samen van harte den juichtoon aanheffen.

Vergeten wij nooit, dat de ware vrijheid onbestaanbaar is zonder verdraagzaamheid.

Gunnen wij aan anderen, wat wij voor ons zelven wenschen. Blijven wij verder, ook al gaat er voor ons geen stoffelijk voordeel mee gepaard, getrouw aan onze beginselen.

De volksvertegenwoordiging, samengesteld uit menschen, dus mede uit feilbare wezens, zij handhaafde onzen aloude (echter niet altijd verdienden) naam van vrienden der godsdienstvrijheid, toen zij, om 't beginsel, het traktaat met Portugal en eenige jaren daarna een traktaat met Zwitserland verwierp: het laatste om de middeleeuwsche behandeling, welke de Israelieten in onderscheidene kantons ondervonden. En wij hadden de voldoening, dat die, den mensch onteerende bepalingen, in de bedoelde kantons spoedig daarna werden opgeheven. Zij ons dit een les, dat wij nog altijd *iets* vermogen, en geve niemand uit beleefdheid of conventioneele vormen een beginsel, waaraan hij hecht, prijs! De

geringste mensch, de zwakste natie verkrijgt door trouw aan beginselen de achting van anderen en behoudt die voor zich zelf.

't Is heden de herinneringsdag van onzen vrede met Belgie, voor nu 23 jaren gesloten. Onhandige maatregelen veroorzaakten spanning; daarenboven werden de gemoederen verhit door kerkelijk twistvuur, het onheiligste wat op het altaar wordt gebrand. Door dit alles werd de broederband verscheurd tusschen zonen van 't zelfde huis, die, na lang gescheiden te zijn geweest, toen voor korten tijd op nieuw waren vereend. De instemming met het tegenwoordig feest, het gevoel van vrijheid, 't welk men ook kent en waardeert in België, geleid door een verstandig Vorst en bestuurd door bekwame staatslieden, moge den broederband tusschen Noord en Zuid, al blijven ze gescheiden, nog nauwer aanhalen, en 't zij een waarborg te meer voor beider onafhankelijk volksbestaan!

Wat is er veel in den loop der eeuwen, die voorbijgingen, veranderd!

Tachtig jaren lang was het een strijd op leven en dood tusschen ons en Spanje: en 't was dus vooral voor ons Nederlanders treffend, op het internationaal statistisch congres, in 1869 te 's Gravenhage gehouden, een der afgevaardigden uit Spanje, met den gloed die zuidelijke volkeren kenmerkt, te hooren smeeken het volgende congres in *dat* land te bepalen.

Merkwaardig was het hem te hooren uitroepen: »Er »was een tijd, dat men moest vreezen in Spanje te »komen. Die tijd is geweken: ook wij huldigen den »*vooruitgang*, de *vrijheid*, de *wetenschap*. Uit naam »van het *vrije Spanje*, *het herboren Spanje*, het *Spanje* »*der toekomst*, bied ik de gastvrijheid van mijn land

»het congres aan. Het zal voor Spanje een groote eer »zijn *U* te mogen ontvangen."

Spoort dat alles, ook het laatst gehoorde, niet aan tot innige dankbaarheid voor den vooruitgang, die allerwege wordt opgemerkt, voor de vele zegeningen welke wij genieten.

Maar toonen wij, dat wij al die voorrechten *verdienen*, en zoeken wij waarborgen voor ons voortdurend zelfstandig volksbestaan, in *woorden* niet alleen, maar ook in *daden!* Beoefenen wij *echte verdraagzaamheid*, welke gepaard *kan*, ja *moet* gaan met liefde voor *beginselen*, en oefenen wij ons voortdurend in de kennis en in het gebruik van de *ware vrijheid.*

MUZIEK.

WIJ LEVEN VRIJ, WIJ LEVEN BLIJ.

